

İŞÇİ SINIFININ KENDİLİĞİNDENİ HAREKETİNİN ÖNKOŞULLARI

Aydınlık Dergisi, 3 Ekim 2010

Yıldırım Koç

İşçi sınıfı hareketinde genel bir sessizliğin hakim olduğu bir dönem yaşıyoruz.

2009 yılının son aylarında ve 2010 yılının ilk üç ayında özellikle Tekel işçilerinin mücadelesiyle yaşanan hareketliliğin, yükselen genel ve sürekli bir dalganın habercisi olmadığı ortaya çıktı. 12 Eylül 2010 referandumunda alınan sonuç da birçok kişiyi ürküttü. Emperyalizmin ve AKP'nin tüm baskı ve yanıtma çabalarına karşın halkın yüzde 42'sinin Anayasa değişikliğine karşı çıkmış olmasının başarısı göz ardı edildi.

Bu durumda, işçi sınıfının kendiliğinden hareketinin hangi koşullarda ortaya çıktığını anımsamakta yarar var.

İşçi sınıfının, siyasal önderlik olmaksızın kendiliğinden hareketinin gelişmesinin bazı nesnel önkoşulları vardır.

Bu nesnel önkoşullar oluşmadan, sayıları ve nüfus içindeki oranları artsa bile, ücretlilerin kitlesel biçimde yaygın eylemler yapması olanaksızdır. Diğer bir deyişle, işçi sınıfı hareketi zaman içinde düz bir çizgi izlemez. Ekonomik durgunluk ve buhranlar, siyasal sorunlar, savaşlar, iç savaşlar ve diğer bazı etmenler, işçi sınıfının örgütlenme ve mücadele çizgisinde yükselmeler ve alçalmalara, birleşme ve bölünmelere, ilerlemeler ve gerilemelere neden olur.

İşçi sınıfının mücadelesinin gelişmesinin birinci önkoşulu mutlak yoksullaşmadır.

Gerçek gelirlerde ve mevcut haklarda önemli bir geriye gidiş yaşanıyorsa, tepki eğilimi gelişir.

Bazı durumlarda mutlak yoksullaşma tehdidi çok somut ve kesindir. Bu durum da eylem eğilimini güçlendirir. İşçiyi eyleme iten, yaşam standardının düşüklüğü veya yüksekliği değil, bu standardın düşmesi veya düşme tehlikesidir. Ancak bu düşüş, işçinin diğer aidiyetleriyle bağlantılı bir sorunun sonucuysa, kitlelerce "kabul edilebilir" nedenlere bağlıysa ve diğer sınıf ve tabakalar da aynı sorunu yaşıyorsa, mutlak yoksullaşmaya karşın önemli bir tepki gelişmez.

Toplumda diğer kesimler zenginleşirken, işçilerin koşullarının iyileşmemesi (nispi yoksulluk) durumunda ise mücadele eğilimi daha zayıftır. Ancak, Türkiye işçi sınıfı tarihinde dönem dönem görüldüğü gibi, nispi yoksullaşma da işçi sınıfı mücadelesinin gelişmesine neden olabilir.

Ücretlerdeki mutlak (gerçek) düşüş işçi kitlelerince kolayca algılanabilir. Ancak bazı ekonomik, siyasal ve toplumsal gelişmelerin gerçek ücret düşüşlerine ve diğer alanlarda hak kayıplarına yol açacağı tespitini yapmak, bu konuda işçileri bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve harekete geçirmek, işçi sınıfı örgütlerinin ve özellikle de sendikaların ve siyasal partilerin görevidir.

Yüksek oranlı enflasyon, sürekli bir mutlak yoksullaşma tehdidi olduğundan, enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde eylemlilik eğilimi güçlenir.

Mutlak yoksullaşmanın bir biçimi, işçinin gerçek gelirinin düşmesidir. Diğer biçimi ise, işçinin gerçek gelirinde önemli bir düşme yaşanmazken, işsizliğin artmasına bağlı olarak ailenin gerçek gelirinde bir düşmedir. İşsizlikle bağlantılı mutlak yoksullaşma, eylemlilik eğilimi yerine, özellikle cemaat ve etnik köken bağları aracılığıyla iş bulma çabasını ön plana çıkarır.

İşçi sınıfının mücadelesinin gelişmesinin ikinci önkoşulu hakim sınıflar cephesinde, hükümette, devlette bir gedik veya çatlaktır. İşçi sınıfı, mücadeleye girdiğinde başarı şansını sezerse veya böyle bir izlenim edinirse, harekete geçer. Bu durum ise ancak hakim sınıfların, hükümetin, devletin zayıflamasıyla mümkündür. İşçi sınıfının kendiliğinden mücadelesinin gelişmesinde hakim sınıflar cephesindeki zayıflamanın çeşitli örnekleri Türkiye'de yaşanmıştır ve yaşanmaktadır.

İşçi sınıfının kendiliğinden mücadelesinin gelişmesinde önemli diğer bir etmen, bölünmüş durumdaki hakim sınıfların bir bölümünün işçi sınıfını kendi safına ve böylece aktif politikaya çekme çabasıdır.

Hakim sınıflar cephesinde bir zayıflama olmadan yaşanan mutlak yoksullaşma, toplumsal patlamalara değil, toplumsal çürümeye yol açar.

Bu noktalar akılda tutulursa, işçi sınıfının geniş kesimlerinden hangi koşullarda hangi kitle eylemlerinin beklenebileceği daha gerçekçi bir biçimde değerlendirilebilir.